

gonnen, in de eerste twee weken van september namelijk, toen de bezetter uit de Philipsfabrieken te Eindhoven alles was gaan roven wat hij maar kon wegslepen. Daartegen waren, gelijk reeds vermeld, Hirschfeld en Woltersom op 15 september in Amersfoort bij Fiebig gaan protesteren; zij hadden niets bereikt. Fiebig had hun meegedeeld dat de bezetter krachtens een beslissing van Speer, de *Reichsminister für Rüstung und Kriegsproduktion*, die een aanwijzing van Hitler volgde, 'zoveel mogelijk gereed product en grondstoffen, welke voor Duitse orders bestemd waren, (zou) afvoeren alsmede bepaalde machines meenemen . . . opdat de tegenstanders van Duitsland daarvan niet zouden kunnen profiteren' – aldus Hirschfelds verslag van de bespreking.¹ Dat 'meenemen van bepaalde machines' hield een zekere beperking in en die beperking was ook aanwezig in de formulering: 'zoveel mogelijk gereed product en grondstoffen welke voor Duitse orders bestemd waren', anders gezegd: grondstoffen en producten welke niet voor Duitse orders bestemd waren, zouden niet worden weggesleept. Met die, op zichzelf onlogische beperking (immers: ook van die andere producten en grondstoffen zouden de Geallieerden kunnen profiteren) werd na de Spoorwegstaking door Fiebig geen enkele rekening gehouden; men zou kunnen zeggen dat die staking als overduidelijk blijk van de diepe afkeer die het Nederlandse volk jegens de bezetter koesterde, bij hem slechts het verlangen versterkte om zonder enige restrictie uit Nederland, waar het grootste deel van de industrie bij gebrek aan stroom toch niet meer kon werken, weg te slepen wat Duitsland nog kon gebruiken. Daarvoor waren enorme transporten nodig: alles wat voor die roof in aanmerking kwam, moest worden geselecteerd en op transportmiddelen geladen, d.w.z. op goederenwagons dan wel op binnenschepen; Nederlandse arbeiders moesten daarbij helpen en wenselijk was dat ook de directies der bedrijven hun medewerking zouden verlenen. Die medewerking werd door alle directies geweigerd; zij zochten (en vonden soms) steun bij Duitsers die hun bedrijf goed kenden, en deden hun best om voorraden en machines te verbergen. Dat laatste was evenwel lang niet altijd mogelijk en de directies aanschouwden de leegroving van hun fabrieken dan met grote verontwaardiging en in diepe bezorgdheid: hoe zou men ooit na de bevrijding de productie kunnen hervatten wanneer alleen maar lege fabriekshallen en lege kantoren overbleven?

Fiebig droeg de organisatie van de massale roof op aan z.g. *Trupps* van de *Feldwirtschaftskommandos* die al in bezet gebied werkzaam waren of

¹ H. M. Hirschfeld: *Herinneringen uit de bezettingstijd*, p. 138.